

POSTĘPOWANIE KARNE (SZP)

PRAWO DOWODOWE – CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA – ZAKAZY DOWODOWE

mgr Michał Basa

Katedra Postępowania Karnego WPAE Uwr

ISTOTA I POJĘCIE ZAKAZÓW DOWODOWYCH

POJĘCIE I ISTOTA ZAKAZÓW DOWODOWYCH

Normy zabraniające przeprowadzania dowodu w określonych warunkach lub stwarzające ograniczenia w pozyskiwaniu dowodów.

PRZYCZYNY WPROWADZENIA ZAKAZÓW DOWODOWYCH

Prawne ograniczenia zasady prawdy materialnej

Ochrona podstawowych wartości, takich jak wolność, godność, bezpieczeństwo, prywatność, zaufanie do organów państwa

KONSEKWENCJE NARUSZENIA ZAKAZÓW DOWODOWYCH

Informacje i ślady uzyskane wbrew zakazom dowodowym nie mogą stanowić dowodu
Eliminacja z procesu na podstawie art. 170 par. 1 pkt 1 k.p.k.

PODZIAŁ ZAKAZÓW DOWODOWYCH

Zupełne (innymi słowy zakaz dowodzenia – zakaz dowodzenia określonych faktów):

Niezupełne:

- Względne – mogą być uchylone,
- Bezwzględne – nie mogą być uchylone

ZAKAZY DOWODOWE ZUPEŁNE

Zakaz ponownego dowodzenia przestępstwa (recydywa specjalna)

Zakaz dowodzenia prawa lub stosunku prawnego wbrew prawomocnemu orzeczeniu (art. 8 par. 2 k.p.k.)

Zakaz dowodzenia przebiegu narady i sposobu głosowania (art. 108 k.p.k.)

Zakaz dowodzenia treści zeznań przez świadka, który skorzystał z prawa do odmowy zeznań (art. 182 k.p.k.)

Zakaz dowodzenia okoliczności objętych ochroną gwarantowaną świadkowi kornnemu (art. 14 i n. u.ś.k.)

ZAKAZ PONOWNEGO DOWODZENIA PRZESTĘPSTWA

- **Art. 64. [Recydywa szczególna podstawowa i wielokrotna]**
- § 1. Jeżeli sprawca skazany za przestępstwo umyślne na karę pozbawienia wolności popełnia w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary umyślne przestępstwo podobne do przestępstwa, za które był już skazany, sąd może wymierzyć karę przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę.
- § 2. Jeżeli sprawca uprzednio skazany w warunkach określonych w § 1, który odbył łącznie co najmniej rok kary pozbawienia wolności i w ciągu 5 lat po odbyciu w całości lub części ostatniej kary popełnia ponownie umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu, przestępstwo zgwałcenia, rozboju, kradzieży z włamaniem lub inne przestępstwo przeciwko mieniu popełnione z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia, sąd wymierza karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane przestępstwo w wysokości powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, a może ją wymierzyć do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę.
- § 3. Przewidziane w § 1 lub 2 podwyższenie górnego ustawowego zagrożenia nie dotyczy zbrodni.
- **Art. 6. [Prawo do uzyskania informacji z Rejestru]**
- 1. Prawo do uzyskania informacji o osobach, których dane osobowe zgromadzone zostały w Rejestrze, przysługuje: 1) Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) sądom sprawującym w Rzeczypospolitej Polskiej wymiar sprawiedliwości, w związku z prowadzonym postępowaniem;

ZAKAZ PONOWNEGO DOWODZENIA PRZESTĘPSTWA

- **Art. 413. [Treść]**

- § 1. Każdy wyrok powinien zawierać: 1) oznaczenie sądu, który go wydał, oraz sędziów, ławników, oskarżycieli i protokolanta;
- (...)
- 4) przytoczenie opisu i kwalifikacji prawnej czynu, którego popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu;

-

Art. 6. [Prawo do uzyskania informacji z Rejestru]

- 1. Prawo do uzyskania informacji o osobach, których dane osobowe zgromadzone zostały w Rejestrze, przysługuje: 1) Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) sądom sprawującym w Rzeczypospolitej Polskiej wymiar sprawiedliwości, w związku z prowadzonym postępowaniem;

-

ZAKAZ DOWODZENIA PRAWA LUB STOSUNKU PRAWNEGO WBREW PRAWOMOCNEMU ORZECZENIU (ART. 8 PAR. 2 K.P.K.)

- **Art. 8. [Zasada samodzielności jurysdykcyjnej sądów]**
- **§ 2.** Prawomocne rozstrzygnięcia sądu kształtujące prawo lub stosunek prawny są jednak wiążące.
- [**V KK 180/16, Związanie sądu karnego prawomocnym rozstrzygnięciem innego sądu karnego. - Wyrok Sądu Najwyższego**](#)
- LEX nr 2151448 - wyrok z dnia 19 października 2016 r.
- Prawomocne rozstrzygnięcie sądu karnego kształtuje prawo w stosunku do osoby, której sprawę rozpoznano i rozstrzygnięto. Takie rozstrzygnięcie w stosunku do tej osoby jest wiążące w myśl art. 8 § 2 k.p.k. dla każdego sądu.
- [**II AKa 206/13, Definicja orzeczenia konstytucyjnego a treść art. 8 § 2 k.p.k. - Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu**](#)
- LEX nr 1366148 - wyrok z dnia 7 sierpnia 2013 r.
- Za orzeczenie konstytucyjne można uznać tylko takie orzeczenie, które wywołuje skutek prawotwórczy w postaci całkowitej lub częściowej zmiany dotychczasowego stanu prawnego.
- [**II AKa 244/16, Kryteria przyjęcia istnienia zorganizowanej grupy przestępczej. Samodzielność jurysdykcyjna sądu karnego a decyzja organu podatkowego. - Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie**](#)
- TEZA | **aktualna**
- Samodzielność jurysdykcyjna sądu karnego (art. 8 § 1 k.p.k.) nie uprawnia do dokonywania dowolnych ustaleń w zakresie obowiązku podatkowego. Skoro ustalenie istnienia tego obowiązku (bądź braku powinności) oraz wysokości podatków należy do organów skarbowych pod kontrolą sądu administracyjnego, to zapadające w odnośnym postępowaniu decyzje należy traktować jako rozstrzygnięcia "kształtujące stosunek prawny" (art. 8 § 2 k.p.k.) i uznawać za wiążące w postępowaniu karnym.

ZAKAZ DOWODZENIA PRZEBIEGU NARADY I SPOSOBU GŁOSOWANIA (ART. 108 K.P.K.)

- **Art. 108. [Zasada tajności narady i głosowania]**
- **§ 1.** Przebieg narady i głosowania nad orzeczeniem jest tajny, a zwolnienie od zachowania w tym względzie tajemnicy nie jest dopuszczalne.
- **§ 2.** Podczas narady i głosowania oprócz członków składu orzekającego może być obecny jedynie protokolant, chyba że przewodniczący uzna jego obecność za zbędną.

ZAKAZ DOWODZENIA TREŚCI ZEZNAŃ PRZEZ ŚWIADKA, KTÓRY SKORZYSTAŁ Z PRAWA DO ODMOWY ZEZNAŃ (ART. 182 K.P.K.)

- [II AKa 218/17, Ujawnienie zeznań osoby, która skorzystała z prawa ich odmowy na podstawie art. 182 § 1 k.p.k. Zakres prawa do odmowy zeznań przysługującego na podstawie art. 182 § 1 k.p.k. - Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku](#)
- LEX nr 2463384 - wyrok z dnia 30 stycznia 2018 r.
- **Ujawnienie zeznań osoby, która skorzystała z prawa ich odmowy na podstawie art. 182 § 1 k.p.k. jest niedopuszczalne**, jeżeli zeznania te dotyczą oskarżonego w stosunku do którego odmowa taka nie przysługuje - lecz w sposób pośredni lub bezpośredni wpływają na sytuację procesową oskarżonego, wobec którego świadek skorzystał z przysługującego mu uprawnienia.

ZAKAZ DOWODZENIA TREŚCI ZEZNAŃ PRZEZ ŚWIADKA, KTÓRY SKORZYSTAŁ Z PRAWA DO ODMOWY ZEZNAŃ (ART. 182 K.P.K.)

- **Art. 391. [Warunki odczytania protokołów zeznań]**
- **§ 1.** Jeżeli świadek bezpodstawnie odmawia zeznań, zeznaje odmiennie niż poprzednio albo oświadczy, że pewnych okoliczności nie pamięta, albo przebywa za granicą lub nie można mu było doręczyć wezwania, albo nie stawiał się z powodu niedających się usunąć przeszkód lub przewodniczący zaniechał wezwania świadka na podstawie art. 350a, a także wtedy, gdy świadek zmarł, wolno odczytywać w odpowiednim zakresie protokoły złożonych poprzednio przez niego zeznań w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem w tej lub innej sprawie albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę.

ZAKAZ DOWODZENIA OKOLICZNOŚCI
OBJĘTYCH OCHRONĄ GWRANTOWANĄ
ŚWIADKOWI KORONNEMU)ART. 14 I N. U.Ś.K.)

- **Art. 14. [Program ochrony świadka koronnego]**
- I. W razie zagrożenia życia lub zdrowia świadka koronnego lub osoby dla niego najbliższej w rozumieniu przepisów [Kodeksu karnego](#), mogą być oni objęci ochroną osobistą, a także uzyskać pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu lub zatrudnienia, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach można wydać im dokumenty umożliwiające używanie innych niż własne danych osobowych, w tym uprawniające do przekroczenia granicy państwowej, jak również mogą uzyskać inną formę pomocy, a zwłaszcza przeprowadzenie zabiegu chirurgicznego usuwającego charakterystyczne elementy wyglądu lub operacji plastycznej.

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGLĘDNE

zakaz substytuowania zeznań lub wyjaśnień treścią zapisków, notatek lub pism (art. 174 k.p.k.)

zakaz stosowania niedopuszczalnym metod przesłuchania (art. 171 k.p.k.)

Korzystanie z Poligrafu bez zgody osoby objętej badaniem (art. 192a i 199a k.p.k.)

Tajemnica obrończa i tajemnica spowiedzi (art. 178 k.p.k.)

Zakaz wykorzystania określonych oświadczeń oskarżonego (art. 199 k.p.k.)

Zakaz wykorzystania przy przesłuchaniu oskarżonego jego zeznań złożonych uprzednio w charakterze świadka (art. 389 par. 1 w zw. z art. 391 par. 2 k.p.k.)

Zakaz powoływani na biegłych osób, o których mowa w art. 196 k.p.k.

ZAKAZ SUBSTYTUOWANIA ZEZNAŃ LUB WYJAŚNIEŃ TREŚCIĄ ZAPISKÓW, NOTATEK LUB PISM (ART. 174 K.P.K.)

Art. 174. [Niedopuszczalność zastępowania wyjaśnień lub zeznań]

- Dowodu z wyjaśnień oskarżonego lub z zeznań świadka nie wolno zastępować treścią pism, zapisków lub notatek urzędowych.
- "Wszelkiego rodzaju pisma i zapiski, mające zastąpić zeznania świadka lub wyjaśnienia oskarżonego, złożone poza rozprawą nie w formie protokołu i bez gwarancji swobodnej wypowiedzi oraz możliwości wyjaśnienia sprzeczności nie mają waloru dowodowego i nie mogą zastępować dowodu z wyjaśnień oskarżonego albo dowodu z zeznań świadka" (wyr. SN z 21.9.1972 r., IV KR 128/72, OSNKW 1973, Nr 7–8, poz. 99).
- - → **wyraz ochrony zasady bezpośredniości**

ZAKAZ SUBSTYTUOWANIA ZEZNAŃ LUB WYJAŚNIEŃ TREŚCIĄ ZAPISKÓW, NOTATEK LUB PISM (ART. 174 K.P.K.)

- → Z treści normy z art. 174 KPK wyprowadza się również **zakaz substytuowania dowodu z zeznań świadka lub wyjaśnień oskarżonego zeznaniami przesłuchującego**. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd o niedopuszczalności zastępczego wykorzystania w takiej sytuacji zeznań osoby przesłuchującej opartych na pamięci i subiektywnym relacjonowaniu wypowiedzi osoby przesłuchiwanej
- *Niedopuszczalne jest zastępowanie dowodu z protokołu wyjaśnień oskarżonego zeznaniami osoby go przesłuchującej. (...) Protokół przesłuchania pełni funkcje gwarancyjne, jego treść poświadczają podpisy osób uczestniczących w tej czynności, czego relacja przesłuchującego nie zapewnia, nie jest też wolna od subiektywizmu, a zwłaszcza od zarzutu dążenia do realizacji własnego interesu procesowego. **Odmienny pogląd prowadziłby do uznania za równorzędne dowodowi z wyjaśnień oskarżonego zeznań policjanta, który go przesłuchiwał nieformalnie albo zgoła z nim rozmawiał**" (wyr. SA w Krakowie z 14.9.2006 r., II AKa 123/06*

CO WOLNO NA PODSTAWIE NOTATKI URZĘDOWEJ?

- Nie ma natomiast zakazu przesłuchania w charakterze świadka funkcjonariusza Policji, który dokonał czynności rozpytania i sporządził z niej notatkę urzędową. Brak jest przeszkód, aby treść notatki urzędowej, czy zeznania osoby ją sporządzającej, wykorzystać dowodowo **obok wyjaśnień oskarżonej celem potwierdzenia i uzupełnienia oryginalnych zeznań i wyjaśnień**, jeśli tym zeznaniom lub wyjaśnieniom nie przeczą albo w celu weryfikacji tych wyjaśnień lub zeznań, gdy zachodzi konieczność wyjaśnienia różnic między treścią wyjaśnień lub zeznań, ale z tym zastrzeżeniem, że nie można odmówić wiary wyjaśnieniom lub zeznaniom i dokonać ustaleń faktycznych w oparciu o treść notatki urzędowej lub na podstawie dowodu z zeznań

ZAKAZ STOSOWANIA NIEDOPUSZCZALNYM METOD PRZESŁUCHANIA (ART. 171 K.P.K.)

- **Art. 171 [Tryb przesłuchiwania, prawo zadawania pytań]**
- § 1. Osobie przesłuchiwanej należy umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach określonych celem danej czynności, a dopiero następnie można zadawać pytania zmierzające do uzupełnienia, wyjaśnienia lub kontroli wypowiedzi.
- § 2. Prawo zadawania pytań mają, oprócz organu przesłuchującego, strony, obrońcy, pełnomocnicy oraz biegli. Pytania zadaje się osobie przesłuchiwanej bezpośrednio, chyba że organ przesłuchujący zarządzi inaczej.
- § 3. Jeżeli osoba przesłuchiwana nie ukończyła 15 lat, czynności z jej udziałem powinny być, w miarę możliwości, przeprowadzone w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie.

ZAKAZ STOSOWANIA NIEDOPUSZCZALNYM METOD PRZESŁUCHANIA (ART. 171 K.P.K.)

- **Art. 171 [Tryb przesłuchiwania, prawo zadawania pytań]**
- § 4. Nie wolno **zadawać pytań sugerujących osobie przesłuchiwanej treść odpowiedzi.**
- § 5. Niedopuszczalne jest:
 - **1) wpływanie na wypowiedzi osoby przesłuchiwanej za pomocą przymusu lub groźby bezprawnej;**
 - **2) stosowanie hipnozy** albo środków chemicznych lub technicznych wpływających na procesy psychiczne osoby przesłuchiwanej albo **mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji jej organizmu w związku z przesłuchaniem.**
- § 6. Organ przesłuchujący uchyla pytania określone w § 4, jak również pytania nieistotne.
- § 7. Wyjaśnienia, zeznania oraz oświadczenia złożone w warunkach wyłączających swobodę wypowiedzi lub uzyskane wbrew zakazom wymienionym w § 5 **nie mogą stanowić dowodu.**

ZAKAZ STOSOWANIA NIEDOPUSZCZALNYM METOD PRZESŁUCHANIA (ART. 171 K.P.K.)

Konieczność zagwarantowania swobody wypowiedzi → stanu, w którym przesłuchiwany zachowuje pełną, nieskrępowaną możliwość formułowania oświadczeń zgodnie ze swoją wolą,

Żadne ograniczenia nie są dopuszczalne !

Ograniczenie swobody wypowiedzi może stanowić naruszenie art. 3 EKPC (zasada humanitarnego traktowania)

KONWENCYJNE ZAKAZY DOWODOWE *SENSU STRICTO*

Niedopuszczalność dowodowego wykorzystania oświadczeń uzyskanych od osobowego źródła dowodu przy użyciu **tortur**

Niedopuszczalność dowodowego wykorzystania oświadczeń uzyskanych wskutek **niehumanitarnego traktowania**

Niedopuszczalność dowodowego wykorzystania dowodów innych niż osobowe przy użyciu tortur

KORZYSTANIE Z POLIGRAFU BEZ ZGODY OSOBY OBJĘTEJ BADANIEM (ART. 192A I 199A K.P.K.)

Art. 192a [Pobranie materiału w celu eliminacyjnym; rozpytanie wariograficzne]

- § 1. W celu **ograniczenia kręgu osób podejrzanych** lub **ustalenia wartości dowodowej ujawnionych śladów** można pobrać odciski daktyloskopijne, wymaz ze śluzówki policzków, włosy, ślinę, próby pisma, zapach, wykonać fotografię osoby lub dokonać utrwalenia głosu. Po wykorzystaniu w sprawie, w której dokonano pobrania lub utrwalenia, pobrany lub utrwalony materiał zbędny dla postępowania należy niezwłocznie usunąć z akt i zniszczyć.
- § 2. W wypadkach, o których mowa w § 1, za zgodą osoby badanej **biegły może również zastosować środki techniczne mające na celu kontrolę nieświadomych reakcji organizmu tej osoby.**
- § 3. Badania i czynności, o których mowa w § 1 i [art. 192 § 1](#), wykonuje się odpowiednio w warunkach i w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie [art. 74 § 4](#).

Warunki przeprowadzenia badania wariograficznego

Zgoda osoby badanej

wyniki badania wariograficznego, które okazały się zbędne dla postępowania, powinny zostać niezwłocznie usunięte z akt sprawy i zniszczone

cel: kręgu osób podejrzanych lub ustalenia wartości dowodowej ujawnionych śladów

Badania wchodzą w grę wchodzą one w rachubę **tylko w postępowaniu przygotowawczym in rem**, w odniesieniu do osób potencjalnie podejrzanych, czyli osób znajdujących się w większej grupie, co do której wstępna wersja zakłada możliwość występowania w niej faktycznego sprawcy przestępstwa

TAJEMNICA OBROŃCZA I TAJEMNICA SPOWIEDZI (ART. 178 K.P.K.)

ZAKAZ WYKORZYSTANIA OKREŚLONYCH OŚWIADCZEŃ OSKARŻONEGO (ART. 199 K.P.K.)

ZAKAZ WYKORZYSTANIA PRZY PRZESŁUCHANIU
OSKARŻONEGO JEGO ZEZNAŃ ZŁOŻONYCH UPRZEDNIO
W CHARAKTERZE ŚWIADKA (ART. 389 PAR. 1 W ZW. Z ART.
391 PAR. 2 K.P.K.)

ZAKAZ POWOŁYWANI NA BIEGŁYCH OSÓB, O KTÓRYCH MOWA W ART. 196 K.P.K.

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE WZGLĘDNE

Zakaz dotyczący informacji niejawnych o klauzuli „tajne” i „ściśle tajne” (art. 179 par. 1 k.p.k.)

Zakaz dotyczący informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” i „poufne” (art. 180 par. 1 k.p.k.)

Zakaz dotyczący tajemnicy zawodowej i funkcyjnej (art. 180 par. 1 k.p.k.)

Zakaz uzyskiwania informacji od świadka, który uzyskał zwolnienie z obowiązku złożenia zeznań na podstawie art. 185 k.p.k.

Zakaz przesłuchania świadka, który skorzystał z prawa do odmowy odpowiedzi na pytania (art. 183 k.p.k.)

Zakaz dowodowego wykorzystania materiału uzyskanego z podsłuchu procesowego lub pozaprocesowego w zakresie, w jakim wykroczone poza wskazane w postanowieniu o jego zarządzeniu granice

PROBLEMATYKA TZW. „DOWODÓW NIELEGALNYCH”

Dowód nielegalny – dowód uzyskany wbrew przepisom prawa, zwłaszcza wbrew zakazom dowodowym

Dowód zebrany w sposób sprzeczny z ustawą – dowód zgromadzony w sposób sprzeczny z prawem procesowym (niezgodny z przepisami o poszukiwaniu, gromadzeniu i przewożeniu dowodów); wynikającymi nie tylko z k.p.k., ale także innych ustaw i aktów prawnych wyższego rzędu.

ŹRÓDŁA:

1. S. Waltoś, *Proces karny : zarys systemu*, Warszawa 2009,
2. J. Skorupka (red.), *Proces karny*, Warszawa 2018,
3. J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego : komentarz*, Warszawa 2018,
4. K. Dudka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2018,
5. R.A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-166*, Warszawa 2017.